

MEB ANADOLU LİSELERİ ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARINDA YER ALAN TÜRKÜLERİN İÇERİK ANALİZİ

CONTENT ANALYSIS OF TURKISH FOLK SONGS INCLUDED IN MONE ANATOLIAN HIGH SCHOOL TEACHER'S GUIDE BOOKS

Şefika TOPALAK*

ÖZ: Bu araştırma Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Anadolu liseleri müzik dersi öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan türkülerin farklı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada MEB tarafından yayımlanan Anadolu liseleri öğretmen kılavuz kitaplarındaki türküler sözlerinde işlenen temaları, ses aralıkları, kayda alındıkları yöre, o yörenin bulunduğu coğrafi bölge, makam dizileri, ölçü/usül birimleri değişkenleri dikkate alınarak "türkü inceleme formu" aracılığı ile incelenmiş ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonuçlarına göre tema ve alt temalar belirlenmiş ve her alt temaya işaret eden türkü, tabloda kodları ile gösterilerek yorumlanmıştır. Çalışmanın sonuçlarında kitaplarda yer alan türkülerin konularına göre en sık aşk-sevda, en az ise "bar ve iş-imece" alt temalarına sahip olduğu, en fazla 9/8 ölçü biriminde türkünün bulunduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre liselerin ders kitaplarındaki türkülerin seçimlerinde sevgi, dostluk ve barış, doğa, dürüstlük vatan sevgisi gibi konularda mümkün olabildiğince daha fazla türküye yer verilmesi kahramanlık- yiğitlik, deyiş ve ilahi konularında daha fazla türkünün yer alması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkü, Anadolu liseleri, müzik eğitimi, içerik analizi, öğretmen kılavuz kitabı.

ABSTRACT: This study was carried out in order to examine the folk songs in the Anatolian high schools music lesson teacher guide books of the Ministry of National Education (MONE) in terms of different variables. In the study, taking into account the themes of the folk songs in Anatolian high school teachers' guidebooks published by the Ministry of National Education, the sound intervals, the region where they are recorded, the geographical region where that region is located, the maqam scales, the measurement / procedure units variables. And subjected to content analysis. Themes and sub-themes were determined according to the analysis results, and the folk song pointing to each sub-theme was displayed and interpreted in the table with their codes. According to the results of the study, it was determined that the folk songs in the books have the most frequent sub-themes of love-love, the least "bar and work-imece", and the song is maximum in 9/8 unit of measure. According to the results of the study, it was suggested that the selection of folk songs in the textbooks of high schools should include as many folk songs as possible in subjects such as love, friendship and peace, nature, honesty, homeland love, and more folk songs should be included in the subjects of heroism, bravery, saying and divine.

Keywords: Turkish folk songs, Anatolian high schools, music education, content analysis, teacher's guide book.

* Dr. Öğretim Üyesi - Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü / Trabzon - sefikat@trabzon.edu.tr (Orcid ID: 0000-0002-8626-5194)

1. Giriş

Bir toplumu var eden aynı zamanda o toplumun kendine özgü dili, yaşayış biçimleri ve tüm yaşamsal özelliklerini ifade eden en önemli araç hiç şüphesiz kültürdür. “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçlar bütünü” (TDK, URL-1) olarak tanımlanan kültür kavramı bir toplumu oluşturan yaşamsal değerlerin tamamını kapsar. İçinde yaşanan toplumun konuştuğu dilden, giydiği kıyafetlere, yeme alışkanlıklarından mimari özelliklerine kadar tüm yaşam aktivitelerine uzanan geniş bir yelpazede hayatı çevreler. Toplumların yaşaması ve kendisini devam ettirerek nesiller boyu yaşaması kültür sayesinde. Ünlü, (2012: 78) “toplumlar ancak kültürlerini korumakla ayakta durabilmekte ve hayatlarına devam edebilmektedirler” demektedir. Bu bağlamda kültürü bir toplumun geçmişten bugüne, bugünden geleceğe aktarılan bilgi birikimleri olarak tanımlayabiliriz. Bu aktarım bir toplumun var olmasını sağlayan en önemli ve hayati yollardan birisidir (Daşdemir, 2018: 216).

Toplumsal bilgi birikimlerini aktarmanın önemli yollarından biri hiç şüphesiz müziktir. Uçan, (1996: 15-16) müziği “duygu, düşünce, tasarım ve izlenimleri veya başka gereçlerin de katkısıyla belli durum, olgu ve olayları, belli bir amaç ve yöntemle, belli bir güzellik anlayışıyla birleştirilip düzenlenmiş uyumlu seslerle, estetik bir yapıda işleyip anlatan bir bütündür” olarak tanımlamaktadır. Doğası gereği insan, yoğun duyguları sözlerle anlatmaktan ziyade seslerle ve müzikle anlatma eğilimindedir (Şen, 2014).

“Müzik dün olduğu gibi, gelecekte de kültürümüzün önemli bir yansıması olarak kültürel birikimi gelecek kuşaklara anlatmaya devam edecektir” (İmik ve Haşhaş, 2020: 201). Her toplumun geleneksel yaşayışlarından damıtılarak oluşturduğu bir müzik kültürü olduğu söylenebilir. Tarihsel süreç içerisinde var olan tüm kültürlerde yaşayış biçimlerinin müziğe aktarılma yolu halk şarkıları olarak anılan bu müzikler aracılığı ile olur. Odabaşı (2006: 249), “Ses aralıkları, melodik kıvrımlar, kullanılan ritimler bir müzik eserini meydana getiren bütün bu ayrıntılarda, bir toplumun hikâyesi, upuzun geçmişi gizlidir” demektedir. Benzer şekilde Türklerin tarihsel sürecinde edindiği tüm birikimleri aktarma yolu olarak halk müziği kavramına karşılık gelen müzik biçimine “Türk’e has” anlamında kullanılan türkü denilmektedir (Eroğlu, 2017).

Kültürü gelecek nesillere ulaştırmanın en önemli yollarından birisi de eğitimidir. “Çünkü eğitimde, en genel anlamıyla insanın bugüne kadar biriktirdiği her türlü değerın aktarımını, yani kültürleme yapılmaktadır” (Kıroğlu, 2009: 5). Eğitim aracılığı ile yeni nesil gerek hayata hazırlanmakta gerekse kendi kültürü ve dünya kültürünü tanıyarak anlayabilmektedir. Ülkemizde eğitim etkinlikleri Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yürütülür. Eğitim kademeleri olarak okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve

yükseköğretim 'den oluşan bir tabakalama ile gerçekleştirilen eğitim sürecinde ilk adım okul öncesidir. Bu kademenin ardından ilk dört yılı kapsayan ilkokul, ikinci dört yılı kapsayan ortaokul ve son dört yılı kapsayan üst ortaöğretim eğitimi/ lise (4+4+4 sistemi) ile 12 yıl zorunlu olarak uygulanmaktadır (MEB, 2018a).

Okullarda yürütülen öğretim etkinlikleri genel olarak birçok alan ve konuyu kapsar. Bu alanlarından birisi olan müzik “bireyin kimlik kazanmasında ve kişilik geliştirebilmesinde önemli rol oynar” (Toptaş ve Güler, 2016: 2). Benzer şekilde müzik eğitimi de “bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel değişiklikler oluşturma ya da bireyin müziksel davranışlarını, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak değiştirme veya geliştirme süreci” (Uçan, 2005: 30) tanımı ile açıklanabilir. Bilişsel, duyuşsal ve devinışsel alanlardaki öğrenme alanlarının tümüne hitap edebilen ve bu yönü ile eğitim etkinliklerinin ayrılmaz ve önemli bir parçası olan müzik eğitimi, kültürümüzün en önemli öğelerinden birisi olan türkülerimizin gelecek nesillere aktarılması yönü ile oldukça önemli bir rol oynamaktadır.

Konuları bakımından ele alındığında Milli Eğitim “öğretim programında yer alan ve “kök değerler” olarak ifade edilen: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik “(MEB, (2018b) konularını da içeren türkü sözlerinin ders kitaplarında yer alması, önemli bir kültür ögesi olan türkülerin bir eğitim aracı olarak kullanımını daha etkili kılacaktır. Çünkü Yöndem ve Uçar (2009: 885) “eğitim sürecindeki genç nesle yurtta ve dünyada barış düşüncesini edindirmek için müzik-söz birlikteliğinin olumlu yönde kullanılması yararlı olabilir” demektedir. Bu bağlamda eğitim sürecinin önemli bir alanı olan müzik dersine yönelik MEB (2018b: 12) tarafından hazırlanan öğretim programında da “öğrencilerin millî ve manevi değerlerini benimsemiş, evrensel değerlere saygılı, kendi müzik kültürünü ve dünya müzik kültürlerini tanıyan, müzik teknolojisini kullanabilen, estetik bakış açısına sahip, öz güven sahibi bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır” ifadesinde yer alan öğrencilerin kendi müzik kültürünü tanıyan bireyler olarak yetiştirilmesinde öz kültürümüz olan türkülerimizin yer alması gerekmektedir. Bu sayede gelecek neslimiz Türk toplumunun “ürettiği, tükettiği, nesilden nesle sözlü ya da yazılı aktarımlar yoluyla ilettiği, manevi ve maddi müzikal-kültürel birikimlerinin tümü” hakkında bilgi sahibi olur (Paşaoğlu, 2009: 146). Böylece kültürünü tanıır, sever ve kendisinden sonra gelecek nesle aktarmaya istekli olur.

1.1. Araştırmanın Amacı

Anadolu liseleri 9, 10, 11 ve 12. sınıflar müzik dersi öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan türkülerin farklı değişkenler açısından incelenmesini amaçlayan bu çalışmada problem cümlesi “Anadolu liseleri müzik dersi öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan türkülerin dağılımları nasıldır?”

şeklinde oluşturulmuştur. Bu problem cümlesine dayalı olarak aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır. Öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan türküler;

- Her sınıf kitabında bulunma sayısına,
- Sözlerinde işlenen temalarına,
- Ses aralıklarına,
- Kayda alındıkları yöreye,
- Yörenin bulunduğu coğrafi bölgeye,
- Makam dizilerine,
- Ölçü/usûl birimlerine nasıl bir dağılım göstermektedir?

2. Yöntem

MEB tarafından EBA eğitim bilişim ağı üzerinden yayınlanan Anadolu liseleri 9, 10, 11 ve 12. sınıflara ait müzik dersi öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan türkülerin incelenmesini amaçlayan bu çalışma nitel araştırma prensiplerinden biri olan doküman analizi tekniği uygulanarak gerçekleştirilmiştir. *“Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir”* (Wach, 2013; Aktaran: Kıral 2020: 173).

2.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, lise ders kitapları; örneklemini de, Anadolu liselerinde kullanılan müzik dersi öğretmen kılavuz kitaplarında bulunan Türk halk müziği eserleri oluşturmaktadır.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma verilerine MEB erişim bilişim ağı (EBA) üzerinde yer alan Anadolu liseleri müzik dersi öğretmen kılavuz kitapları incelenerek ulaşılmıştır. İlk olarak Anadolu liseleri 9, 10, 11 ve 12. sınıflar için hazırlanmış olan öğretmen kılavuz kitapları, her sınıf için ayrı ayrı incelenmiş ve kitaplarda yer alan türküler belirlenmiştir. Her sınıf için tespit edilen türküler kitapta bulunduğu sayfa numaraları ile sıralanmış ve her bir türküye numara verilmiştir. Araştırmacı tarafından her sınıf düzeyi için bir türkü inceleme formu oluşturulmuş ve türküler sözlerinde işlenen temalarına, ses aralıklarına, kayda alındıkları yöreye, o yörenin bulunduğu coğrafi bölgeye, makam dizilerine, ölçü/usûl birimleri değişkenleri dikkate alınarak bu form üzerinde işaretlenerek kodlanmıştır. Ardından tablolaştırma aşamasına geçilerek tema ve alt temalar belirlenmiş ve her alt temaya işaret eden türkü, tabloda kodları ile gösterilerek yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde araştırma verilerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Tablolarda kullanılan kısaltmalar,

T=Türkü. Örneğin: Türkü 1: Karahisar Kalesi (T1 olarak gösterilecektir).

3.1. Anadolu Liseleri 9. Sınıf Müzik Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Türküler

Karahisar Kalesi (T1), Gel Çıkalım Tepelerden(T2), Mendili Oyaladım(T3), Şu Karşı Yaylada Göç Kater Kater (T4), Divane Âşık Gibi De Dolaşırım Yollarda (T5), Çamdan Sakız Akıyor (T6), Derman Arardım Derdime (T7), Zeynep Bu Güzellik Var Mı Soyunda (T8), Kara Üzüm Salkımı (T9), Bahçalarda Barım Var (T10), Kahveyi Kavururlar (T11).

Tablo-1: Türkülerin sözlerinde işlenen temalara göre dağılımı.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkü sözlerinin temaları	Aşk-sevda	T1, T2, T3, T5, T6, T8, T9, T10, T11
	İlahi	T7,
	Deyiş	T4,
	Toplam	11 Türkü

Tablo 1 incelendiğinde, 9. sınıf müzik ders kitabında yer alan türkülerin konuları görülmektedir. Buna göre kılavuz kitaplarında en fazla aşk-sevda alt temasına işaret eden türkü bulunmaktadır. İlahi ve deyiş alt temalarında ise birer türkü olduğu tespit edilmiştir. Verilere göre türkülerin büyük çoğunluğunun aşk-sevda temalarında olduğu görülmektedir.

Tablo-2: Türkülerin ses aralıklarına göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin ses aralıkları	8 ses aralığı	T1, T6, T9, T10,
	6 ses aralığı	T2, T3,
	7 ses aralığı	T5, T7
	5 ses aralığı	T4,
	9 ses aralığı	T11
	10 ses aralığı	T8

Tablo 2 verilerine göre, ders kitaplarında yer alan türkülerin ses aralıkları dikkate alındığında en sıklıkla sekiz ses aralığı içeren türkü bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo-3: Türkülerin yörelere göre dağılımı.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin yöresi	Sivas	T7, T8
	Gümüşhane	T2,
	Balıkesir	T3
	Erzincan	T4

	Trabzon	T5
	Kahramanmaraş	T6
	Afyonkarahisar	T1
	Denizli	T9
	Iğdır	T10
	Eskişehir	T11

Tablo 3 verilerine göre, 10 farklı ilden (yöreden) türkü bulunmaktadır. Ders kitabında en fazla türküye sahip yöre iki türkü ile Sivas yöresi tespit edilmiştir. Diğer illerden ise birer türkü yer almaktadır. Bu durum farklı illerden türkülerin öğrencilere tanıtılması yönünden önemli ve değerlidir.

Tablo-4: Türkülerin coğrafi bölgelere göre dağılımı.

Tema	Alt tema	Türküler
Coğrafi Bölgeler	İç Anadolu bölgesi	T7, T8, T11
	Ege bölgesi	T1, T9
	Doğu Anadolu bölgesi	T4, T10
	Karadeniz bölgesi	T2, T5,
	Marmara bölgesi	T3,
	Akdeniz bölgesi	T6,

Tablo 4 verileri, 9. sınıf ders kitabında yer alan türkülerin coğrafi bölge dağılımını vermektedir. Buna göre türküler en çok İç Anadolu bölgesinde yer almaktadır. Coğrafi bölgeler dikkate alındığında Güneydoğu Anadolu bölgesinden türkü yer almadığı görülmektedir. Ancak diğer altı bölgeye ait türküler yer verilmiştir. Bu durum ülkemizin önemli kültürel değerlerinden biri olan türkülerimizin bölgesel olarak 9. sınıf öğrencilerine tanıtılması bakımından önemlidir.

Tablo-5: Türkülerin makam dizilerine göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Makam dizileri	Kürdi makamı	T1, T10, T11
	Hicaz makamı	T2, T5, T6,
	Uşşak makamı	T3, T4
	Segâh makamı	T7,
	Hüseyni makamı	T8,
	Muhayyerkürdî makamı	T9,

Tablo 5 verilerinde, 9. sınıf ders kitaplarında yer alan türkülerin makam dağılımları görülmektedir. Türkülerde altı farklı makam tespit edilmiş, üçer türkü ile en fazla kürdi makamı ve hicaz makamlarının yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca uşşak makamından iki türkü, segâh makamı, hüseyni makamı ve muhayyerkürdî makamlarından ise birer türkü bulunmaktadır.

Tablo-6: Türkülerin ölçü (usûl) birimlerine göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin usûlleri	5/8	T2, T5,
	9/8	T9, T11
	2/4	T1,
	4/4	T6,
	9/4	T3
	10/8	T4
	12/8	T10
	15/4	T7,
	15/8	T8

Tablo 6'da 9. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan türkülerde kullanılan ölçü birimlerine göre dağılımları görülmektedir. Veriler incelendiğinde dokuz farklı ölçü birimi kullanıldığı ve en sık rastlanan usûl (ritim) biçiminin 5/8'lik ve 9/8'lik ölçü birimleri olduğu belirlenmiştir.

3.2. Anadolu Liseleri 10. Sınıf Müzik Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Türküler

Çanakkale İçinde (T1), İzmir'in Kavakları (T2), Dertli Kaval (T3), Çemberimde Gül Oya (T4), Madımak (T5), Allı Gelin (T6), Sunamız Gölde Kaldı (T7), Beyler Bahçesinde Gandiller Yanar (T8), Hangi Bağın Bağbanısan (T9), Gemiciler Kalkalım (T10), Hey Güzeller (T11), Atabarı (T12), Amman Avcı Vurma Meni (T13), Çalın Davulları Çaydan Aşağı (T14), Evlerinin Önü Bulgur Kazanı (T15).

Tablo-7: Türkülerin sözlerinde işlenen temalara göre dağılımı

Tema	Alt tema	Türküler
Türkü sözlerinin temaları	Aşk-sevda	T4, T5, T6, T7, T8, T9, T11, T13, T15
	Yiğitlik-Kahramanlık	T1, T2
	Gurbet	T3
	Bar	T12
	Ağıt	T14
	İş-imece	T10
	Toplam	15 Türkü

Tablo 7'de, 10. sınıf müzik ders kitabında yer alan türkülerin konularını gösteren alt temalar görülmektedir. Buna göre en fazla türkü aşk-sevda alt temasında yer almaktadır. Bu alt temada dokuz türkü tespit edilmiştir. Onu iki türkü ile yiğitlik-kahramanlık ve birer türkü ile gurbet, bar, ağıt ve iş-imece alt temalarını çağrıştıran türküler takip etmektedir. Farklı konu ve içerikleri ele alan türkülerin varlığı, toplumumuzun

duygularının ve yaşantılarının yansıması olan türkülerin hayatımızın her alanını kapsamaya yönünden önemlidir.

Tablo-8: Türkülerin ses aralıklarına göre dağılımları

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin ses aralıkları	8 ses aralığı	T1, T2, T3, T6, T10
	6 ses aralığı	T4, T5, T11
	9 ses aralığı	T7, T13, T15
	5 ses aralığı	T9, T12
	10 ses aralığı	T14
	11 ses aralığı	T8

Tablo 8 verilerinde, ders kitaplarında yer alan türkülerin ses aralıklarına göre dağılımları görülmektedir. Bu verilerde, beş türkü ile en çok 8 ses aralığından oluşan türkülerin yer aldığı görülmektedir. Buna göre, Allı Gelin, Dertli Kaval, İzmir'in Kavakları, Çanakkale İçinde ve Gemiciler Kalkalım türküleri bu alt temayı oluşturan türküler olarak tespit edilmiştir. Bu türkülerini ikişer türkü ile 6 ve 9 ses aralığından oluşan türkü ezgileri izlemektedir. Ayrıca 5 ses aralığından oluşan iki türkü ve 11 ses aralığına sahip bir türkü bulunmaktadır. Tablo verilerinden 10. sınıf ders kitabında yer alan türkülerin büyük çoğunluğunun oktav aralık (8 ses) ve üzerinde (9, 10 ve 11 ses aralığında) olduğu söylenebilir.

Tablo-9: Türkülerin yörelere göre dağılımı

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin yöresi	Sivas	T5, T11
	Rumeli	T3, T14
	Denizli	T8, T15
	Çanakkale	T4
	Afyonkarahisar	T6
	Kerkük	T7
	Kastamonu	T1
	Diyarbakır	T9
	Trabzon	T10
	İzmir	T2
	Artvin	T12
	İğdır	T13

Tablo 9 verilerine göre, 10. sınıf müzik dersi kitaplarında on iki farklı ilden (yöreden) türkü bulunmaktadır. Ders kitabında en çok ikişer türkü ile Sivas, Rumeli ve Denizli illerinin olduğu diğer illerde de birer türkü yer aldığı tespit edilmiştir. Bu durum farklı illere ait türkülerin 10. sınıf öğrencilerine tanıtılması yönünden önemlidir.

Tablo-10: Türkülerin coğrafi bölgelerine göre dağılımı.

Tema	Alt tema	Türküler
Coğrafi Bölgeler	Ege bölgesi	T2, T6, T8, T15
	Karadeniz bölgesi	T1, T10, T12,
	İç Anadolu bölgesi	T5, T11, T6
	Rumeli	T3, T14
	Güneydoğu Anadolu bölgesi	T9
	Marmara bölgesi	T4
	Doğu Anadolu	T13
	Kerkük	T7

Tablo 10 verileri, 10. sınıf ders kitabında yer alan türkülerin coğrafi bölge dağılımını vermektedir. Buna göre türküler en çok Ege bölgesinden alınmıştır. Coğrafi bölgeler dikkate alındığında Akdeniz bölgesinden türküler yer almadığı görülmektedir. Ancak diğer bölgelerden türküler yer verilmiştir. Ayrıca Rumeli ve Kerkük günümüzde ülkemiz topraklarında yer almamasına karşın tarihsel süreçte Osmanlı toprakları içerisinde yer alması göz önünde bulundurulduğunda ortak kültür dairesi içerisinde değerlendirilebilir. Bu durum, türkülerimiz aracılığıyla gençlerimize tarihî ve kültürel geçmişimizin aktarılması açısından önem arz etmektedir.

Tablo-11: Türkülerin makam dizilerine göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin makam dizileri	Segâh makamı	T2, T5, T10
	Nihavent makamı	T3, T13
	Uşşak makamı	T11, T12
	Rast makamı	T7, T8,
	Hüseyini makamı	T6, T15
	Pençgâh makamı	T4,
	Gülizar makamı	T1
	Saba makamı	T9,
	Eviç makamı	T14

Tablo 11'de, 10. sınıf ders kitaplarında yer alan türkülerin makamlarının dağılımları görülmektedir. Bu verilere göre, üç türküler ile en fazla segâh makamında türküler bulunduğu görülmektedir. Onu sırasıyla ikişer türküler ile nihavent, uşşak, rast ve hüseyini makamları izlemektedir. Pençgâh, gülizar, saba ve eviç makamlarından da birer tane türküler bulunmaktadır. Farklı makamlardan türkülerin yer alması farklı duygu ve hislerin ezgiye nasıl dönüştüğünün gösterilmesi yönünden önemlidir.

Tablo-12: Türkülerin ölçü birimlerine göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Usûl	4/4	T1, T9, T15
	9/8	T2, T4, T8,
	2/4	T5, T6,
	6/8	T3, T11
	10/8	T7, T14
	7/8	T10,
	12/8	T12
	6/8+12/8	T13

Tablo 12'nin verilerine göre, 10. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan türkülerde kullanılan ölçü birimlerinde en sık rastlanan usûl (ritim) biçiminin 4/4 ve 9/8'lik ölçü birimlerinde türküler olduğu görülmektedir. Amman Avcı Vurma Beni Türküsü de 6/8+12/8 olmak üzere iki farklı ölçü birimi barındırmaktadır. Çeşitli usûl kalıplarını içeren türkülerin kitaplarda yer alması, müzik kültürümüzün ritmik zenginliğinin ortaya konması açısından önemlidir.

3.3. Anadolu Liseleri 11. Sınıf Müzik Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Türküler

Şu Dalma'dan Geçtin mi (T1), Bülbülüm Altın Kafeste (T2), Pencere Açıldı Bilal Oğlan (T3), Gide Gide Yarelerim Dirildi (T4), Sabahın Seherinde Ötüyor Kuşlar (T5), Pınar Baştan Bulanır (T6), Menevşe Koymuşlar Gülün Adını- (T7), Ben Yürürüm Yane Yane (T8), Acem Kızı(T9), Şu Karşiki Dağda Kar Var (10), Bizim Eller (T11), Göçmen Kızı (T12), Sarı Zeybek (T13), Karyolamın Demiri (T14), Bahçada Yeşil Çınar (T15).

Tablo-13: Türkülerin sözlerinde işlenen temalara göre dağılımı.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkü sözlerinin temaları	Aşk-sevda	T2, T3, T4, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T14, T15
	Yiğitlik-Kahramanlık	T1, T13
	İlahi	T8
	Ağıt	T12
	Toplam	15 Türkü

Tablo 13'te, 11. sınıf müzik ders kitabında yer alan türkülerin sözlerinde işlenen temalara göre dağılımı görülmektedir. Buna göre bu sınıfta da en fazla aşk-sevda alt temasında türkü yer almaktadır. Bu alt temada on bir türkü olduğu tespit edilmiştir. Onu sırası ile iki türkü ile yiğitlik-kahramanlık ve birer türkü ile ilahi ve ağıt alt temalarını çağrıştıran türküler takip etmektedir.

Tablo-14: Türkülerin ses aralıklarına göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin ses aralıkları	7 ses aralığı	T6, T7, T12, T15
	6 ses aralığı	T8, T10, T14
	10 ses aralığı	T4, T9, T13
	8 ses aralığı	T1, T2
	5 ses aralığı	T11
	9 ses aralığı	T3
	12 ses aralığı	T5

Tablo 14 verilerine göre, ders kitaplarında yer alan türkülerin ses aralıkları dikkate alındığında dört türkü ile en çok, 7 ses aralığına sahip olan türkülerin yer aldığı görülmektedir. Ses aralığı yönünden en geniş ses aralığına sahip türkünün on iki ses aralığı ile “Sabahın Seherinde Ötüyor Kuşlar” olduğu en dar ses aralığına sahip olan türkünün de beş ses aralığı ile “Bizim Eller” türküsü olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-15: Türkülerin yörelere göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin yöresi	Rumeli	T2, T3, T4, T12, T13
	Çanakkale	T6, T14
	Aydın	T1,
	Sivas	T8
	Tokat	T5,
	Kırıkkale	T7
	Kırşehir	T9
	Diyarbakır	T15
	Hatay	T10
	Van	T11

Tablo 15 verilerine göre, 11. sınıf müzik dersi kitaplarında on farklı ilden (yöreden) türkü bulunmaktadır. Ders kitabında yörelere göre en fazla yer alan türkünün beş türkü ile Rumeli yöresi olduğu belirlenmiştir. Ardından iki türkü ile Çanakkale yöresi gelmektedir. Ayrıca diğer illerden birer türkü yer almaktadır.

Tablo-16: Türkülerin coğrafi bölgelere göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Coğrafi Bölgeler	Rumeli	T2, T3, T4, T12, T13
	İç Anadolu	T8, T7, T9
	Marmara	T6, T14
	Ege	T1,

	Güneydoğu Anadolu	T15
	Karadeniz	T5,
	Doğu Anadolu	T11
	Akdeniz	T10

Tablo 16'ya ilişkin veriler, 11. sınıf ders kitabında yer alan türkülerin coğrafi bölge dağılımını vermektedir. Buna göre kitapta yer alan türküler en çok Rumeli 'den alınmıştır. Coğrafi bölgeler dikkate alındığında yurdumuzun her bölgesinden esere yer verildiği görülmektedir. Rumeli bölgesi günümüzde ülkemiz topraklarında yer almamasına karşın tarihsel süreçte Osmanlı toprakları içerisinde yer aldığı için yaşayış ve kültür olarak etkileşimde olduğumuz bir bölgedir. Gerek tarihi etkileşimler gerekse kültür yönünden çeşitli bölge/yöre ve tarihi bağlantıları gençlerimize tanıtmada müziğin ve türkülerimizin önemli etkisi bulunmaktadır.

Tablo-17: Türkülerin makam dizilerine göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin makam dizileri	Segâh makamı	T6, T8, T12, T15
	Eviç makamı	T5, T10, T14,
	Hicaz makamı	T3, T4
	Hüseyni makamı	T13
	Acemkürdi makamı	T9
	Gülizar makamı	T1
	Buselik makamı	T11
	Kürdi makamı	T2
	Hüzzam makamı	T7

Tablo 17'de, 11. sınıf ders kitaplarında yer alan türkülerin makamlarının dağılımları görülmektedir. Veriler incelendiğinde dört türkü ile en fazla segâh makamı görülmektedir. Onu sırasıyla üç türkü ile nihavent makamı, iki türkü ile hicaz makamı ve diğer makamlardan da birer türkü izlemiştir. Ders kitaplarında farklı makamlardan türkülerin yer alması farklı duygu ve hislerin farklı ezgi dizilimlerinden oluştuğunun kavratılması yönünden önemli bulunmuştur.

Tablo-18: Türkülerin ölçü birimlerine göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Usûl	9/8	T1, T2, T3, T13
	7/8	T4, T12
	5/8	T5, T11
	4/4	T7, T10
	2/4	T6
	15/4	T8

	15/8	T9
	9/4	T14
	10/8	T15

Tablo 18 verilerine göre, 11. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan türkülerde kullanılan ölçü birimlerinde en sık rastlanan usûl (ritim) biçiminin 9/8'lik ölçü biriminde türkülere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca 7/8, 5/8, 4/4 usûllerinden ikişer türkü bulunduğu ve diğer ölçü birimlerinden de birer türkünün yer aldığı tespit edilmiştir. Çeşitli usûl kalıplarını içeren türküler, müzik kültürümüzün ritmik zenginliğinin ortaya koymada önem arz etmektedir.

3.4. Anadolu Liseleri 12. Sınıf Müzik Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Türküler

İnce Giyerim İnce (T1), Güzele Bak Güzele(T2), Aşşahdan Gelirem (T3), Kul Olayım Kalem Tutan Ellere (T4), Karahisar Kalesi (T5), Iğdır'ın Al Alması (T6), Gerizler Baş (T7), Bülbülüm Altın Kafeste (T8), Yeşil Ayna Takındın mı Beline (T9), İğnem Düştü Yerlere (T10), Yârim İstanbul'u Mesken mi Tuttun (T11), Şu Garip Hâlimden Bilen İşveli Nazlım (T12), Uzun İnce Bir Yoldayım (T13), Bulut Gat Gat Olmuş (T14), Çoktan Beri Yollarını Gözlerim (T15), Ha Buradan Aşağı (T16), Bir Fırtına Tuttu Bizi Deryaya Kardı (T17), Edremit'in Gelini (T18), Salına Salına Suya Gidersin (T19), Saray Yolu (T20), Sandık Üstünde Sandık (T21), Şu Dalma'dan Geçtin mi? (T22), Daldalan (T23).

Tablo-19: Türkülerin sözlerinde işlenen temalara göre dağılımı.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin konuları	Aşk seveda	T1, T2, T3, T5, T6, T8, T9, T10, T12, T14, T16, T17, T18, T19, T20, T21, T23
	Değiş	T4, T13, T15
	Gurbet	T11
	Yiğitlik-Kahramanlık	T22
	Ağıt	T7
	Toplam	23 Türkü

Tablo 19'da 12. sınıf müzik ders kitabında yer alan türkülerin konuları görülmektedir. Buna göre ders kitaplarında en fazla aşk-seveda alt temasını içeren türküler yer almaktadır. Bu alt temada on yedi türkü tespit edilmiştir. Onu sırası ile üç türkü ile değiş alt teması ve birer türkü ile gurbet, yiğitlik-kahramanlık ve ağıt alt temalarını çağrıştıran türküler takip etmektedir.

Tablo-20: Türkülerin ses aralıklarına göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin ses aralıkları	7 ses aralığı	T6, T10, T11, T13, T20, T23
	8 ses aralığı	T5, T8, T17, T21, T22
	6 ses aralığı	T2, T4, T14, T19
	9 ses aralığı	T9, T15, T18
	5 ses aralığı	T1, T3, T16
	10 ses aralığı	T7,
	11 ses aralığı	T12

Tablo 20'ye göre, 12. sınıf ders kitaplarında yer alan türkülerin ses aralıkları dikkate alındığında altı türkü ile en çok 7 ses aralığında oluşan türkü bulunduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte 8 ses aralığında beş, 6 ses aralığında dört, 9 ve 5 ses aralığından üçer, 10 ve 11 ses aralığında birer türkü yer almaktadır.

Tablo-21: Türkülerin yörelere göre dağılımı.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin yöresi	Sivas	T4, T13, T14
	Karadeniz	T16, T19
	Erzurum	T3, T23
	İzmir	T7, T21
	Afyonkarahisar	T5
	İğdır	T6
	Tekirdağ	T1,
	Rumeli	T8
	Yozgat	T9
	Burdur	T10
	Kayseri	T11
	Kırşehir	T12
	Erzincan	T15
	Kerkük	T2
	Selanik	T17
	Balıkesir	T18
Elazığ	T20	
Aydın	T22	

Tablo 21 verilerine göre, 12. sınıf müzik dersi kitaplarında on sekiz farklı ilden (yöreden) türkü bulunmaktadır. Ders kitabında en çok üç türkü ile Sivas yöresinden türkü yer almaktadır. Karadeniz, İzmir ve Erzurum yörelerini ikişer türkü oluştururken diğer yörelerden birer türkü

bulunmaktadır. On sekiz farklı yöreden türküye yer verilmiş olması farklı illerden türkülerin öğrencilere örneklendirilmesi yönünden önemlidir.

Tablo-22: Türkülerin coğrafi bölgelere göre dağılımı.

Tema	Alt tema	Türküler
Coğrafi Bölgeler	İç Anadolu	T4, T13, T14, T9, T11, T12
	Doğu Anadolu	T3, T23, T6, T15, T20
	Ege	T7, T21, T5, T22
	Karadeniz	T16, T19
	Marmara	T1, T18
	Akdeniz	T10
	Rumeli	T8
	Selanik	T17
	Kerkük	T2

Tablo 22 verileri, 12. sınıf ders kitabında yer alan türkülerin coğrafi bölge dağılımını vermektedir. Buna göre türküler coğrafi bölgeler yönünden en çok İç Anadolu bölgesinde bulunmaktadır. Bu bölgeyi beş türkü ile Doğu Anadolu, dört türkü ile Ege ikişer türkü ile Karadeniz ve Marmara bölgeleri takip ederken, Akdeniz, Rumeli, Selanik ve Kerkük bölgelerinden birer türkü yer almaktadır. Coğrafi bölgeler dikkate alındığında Güneydoğu Anadolu bölgesinden hiç türkünün olmadığı görülmektedir.

Tablo-23: Türkülerin makam dizilerine göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Türkülerin makam dizileri	Hüseyini	T13, T14, T15, T20, T23
	Kürdi	T5, T7, T8, T18, T21
	Uşşak	T3, T4, T16
	Hicaz	T1
	Rast	T2
	Nihavent	T10
	Sultaniyegah	T6
	Segah	T11
	Muhayyerkürdi	T9
	Acemkürdi	T12
	Gülizar	T22
	Hicaz+nişabur	T17
	Hüzzam	T19

Tablo 23 verilerinde, 12. sınıf ders kitaplarında yer alan türkülerin makamlarına ilişkin dağılımları görülmektedir. Tablo verilerinde ders

kitaplarında on üç farklı makamdan türküye verildiği görülmektedir. Bu makamların dağılımlarında beşer türkü ile en fazla segâh ve kürdi makamlarına rastlanmaktadır. Ardından üç türkü ile uşşak makamı gelmekte ve diğer on makamdan birer tane türkü yer almaktadır. Farklı makamlardan türkülerin yer alması farklı duygu ve hislerin ezgiye dönüştüğünün gençlerimize aktarılması yönünde önemli bir veridir.

Tablo-24: Türkülerin ölçü birimlerine göre dağılımları.

Tema	Alt tema	Türküler
Usûl	9/8	T1, T8, T10, T18, T19, T21, T22
	4/4	T7, T9, T12, T13, T15, T17
	2/4	T4, T5, T20
	5/8	T23
	10/8	T2
	7/8	T16
	12/8	T3
	14/8	T11
	6/4	T6
	Serbest	T14

Tablo 24 verilerinde, 12. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan türkülerin ölçü birimlerine göre dağılımları görülmektedir. Tablo verilerine göre en fazla 9/8 usûlünde türkü yer aldığı görülmüştür. Bu usûlden yedi türkü mevcuttur. Onu takip eden 4/4 usûlünü altı, 2/4 usûlünü üç, tabloda yer alan diğer ölçü birimlerinden ise birer türkü yer almaktadır. Bu türkülerden T14 ile kodlanmış olan Bulut Gat Gat Olmuş türküsü serbest ölçü stilindedir.

4. Sonuçlar ve Öneriler

Araştırmanın alt problemlerine dayalı olarak elde edilen tüm bu bulgular değerlendirildiğinde aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır:

Anadolu liseleri 9. sınıf müzik dersi öğretmen kılavuz kitabında toplam 11 türkü yer almaktadır. Türkülerin sözlerinde işlenen temaların çok büyük bölümü aşk-sevda konusu içermektedir. Türkülerin ses sınırı ele alındığında en sıklıkla görülen aralık 8 ses aralığıdır. Türküler on farklı il ve altı farklı coğrafi bölgeden alınmıştır, makam dizisi olarak, kürdi, hicaz, uşşak, segâh, hüseyini ve muhayyerkürdî olmak üzere toplam altı farklı makam bulunmaktadır. Toplam dokuz farklı usûl/ölçü birimi kullanılmıştır.

Anadolu liseleri 10. sınıf müzik dersi öğretmen kılavuz kitabında toplam 15 türkü yer almaktadır. Türkülerin sözlerinde işlenen temaların çok büyük bölümü aşk-sevda konularını içermektedir. Türküler en sık 8 ses sınırından oluşmaktadır. Türküler on iki farklı il ve altı farklı coğrafi bölge

ile Rumeli ve Kerkük bölgelerinden alınmıştır. Makam dizilerinde segâh, nihavent, uşşak, rast, hüseyni, pençgâh, gülizar, saba ve eviç makamları olmak üzere dokuz farklı makam bulunmaktadır. Türkülerde sekiz farklı usûl/ölçü birimi kullanılmıştır. Ayrıca bu ölçü birimlerinden bir tanesi $6/8+12/8$ olmak üzere iki farklı ölçü biriminin birleşmesinden oluşmuştur.

Anadolu liseleri 11. sınıf müzik dersi öğretmen kılavuz kitabında toplam 15 türkü yer almaktadır. Sözlerinde işlenen temaların çok büyük bölümü aşk-sevda konusunu içermektedir. Türküler en sıklıkla yedi ses sınırından oluşmaktadır. On farklı il ve yedi farklı coğrafi bölge ile Rumeli bölgesine aittir. Türkülerin makam dizilerinde segâh, hicaz, acemkürdi, hüseyni, buselik kürdi, gülizar, eviç ve hüzzam olmak üzere dokuz farklı makam bulunmaktadır. Ayrıca sekiz farklı usûl/ölçü birimi kullanılmıştır. Bu ölçü birimlerinden bir tanesi $6/8+12/8$ olmak üzere iki farklı ölçü biriminin birleşmesinden oluşmuştur.

Anadolu liseleri 12. sınıf müzik dersi öğretmen kılavuz kitabında toplam 23 türkü bulunmaktadır. Türkülerin sözlerinde işlenen temaların çok büyük bölümü aşk-sevda konularını içermektedir. Türküler en sıklıkla 7 ses sınırından oluşmaktadır. On sekiz farklı il ve altı farklı coğrafi bölge ile Rumeli, Selanik ve Kerkük bölgelerinden alınmıştır. Türkülerin makam dizilerinde segâh, hicaz, acemkürdi, hüseyni, buselik, kürdi, uşşak, rast, nihavent, sultanîyegâh, muhayyerkürdî, gülizar, hicaz+nişabur ve hüzzam olmak üzere on üç farklı makam bulunmaktadır. Ayrıca on farklı usûl/ölçü birimi kullanılmıştır. Bu ölçü birimlerinden bir tanesi serbest ölçü birimindedir.

Dört sınıf kılavuz kitaplarında türküye en çok yer verilen sınıfın yirmi üç türkü ile 12. sınıf, en az on bir türkü ile 9. sınıf olmuştur. Dört sınıfa ait kılavuz kitaplarında en fazla işlenen tema aşk-sevdadır. Yöre çeşitliliğinin en fazla olduğu sınıf on sekiz farklı yöre ile 12. sınıftır. Kılavuz kitaplarının tümünde yer alan türkülerin ses sınırları, genelde 7 ve 8 ses sınırında olan türkülerden oluşmaktadır. Tüm sınıflar içinde en fazla makam çeşitliliği, on üç farklı makam ile 12. sınıf kitabında bulunmaktadır. Türkülerdeki ölçü birimleri temel alındığında tüm sınıflarda en az sekiz farklı ölçü birimi kullanılmıştır, en sık kullanılan ölçü birimi $9/8$ 'lik ölçü birimidir.

Tüm bu sonuçlar doğrultusunda liselerin ders kitapları oluşturulurken, türkülerin seçimlerinde aşk temasını içeren türküler olduğu kadar sevgi, dostluk ve barış, doğa, dürüstlük vatan sevgisi gibi konularda mümkün olabildiğince daha fazla türküye yer verilmesine dikkat edilebilir. Toplumumuzun ahlaki değerlerini kavratmaya yönelik olarak değerler eğitimini destekleyecek türkülere yer verilmelidir. Bununla birlikte ders kitaplarında kahramanlık- yiğitlik, deyiş ve ilahi konularında daha fazla türküye yer verilmesi gençlerimizin bu temalara olan duyarlılığını geliştirmeye yardımcı olacaktır. Gençlerimizde empatinin önemi, şiddet-özellikle kadına yönelik şiddetin, kültürümüzde yer almadığı, toplumca kabul edilemez olduğu, müziğin ve türkülerimizin öğretici gücü kullanılarak

benimsetilebilir. Bu bağlamda türkü sözlerinin çok dikkatle ve iyi analiz edilerek seçilmesi önemlidir. Kitap komisyonlarında ders kitaplarında yer alacak eserlerin seçiminde türkü sözlerinin eğitici yönlerini de dikkate alarak seçim yapmalarının önemi vurgulanabilir. Ayrıca ses sınır yönünden gençlerin ses sınırlarına dikkat edilerek, çok ince seslere çıkan ya da çok pest seslere inen türküler tercih edilmemelidir. Böylece gençler türkülerini söylerken zorlanmaz ve daha keyif alarak söyleyebilir. Bu çalışma lise ders kitaplarında yer alan türküler analiz edilmiştir. Ortaokul ve ilkokul müzik ders kitaplarında da benzer bir çalışma yürütülebilir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Daşdemir, İ. - Tekin, S. (2018). Sosyal bilgiler ders kitaplarında Türk-kültür öğelerinin kullanımı. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18 (1), 215-228.
- Eroğlu, T. (2017). Türkü nedir?. *Kesit Akademi Dergisi*, 7, 78-91.
- İmik, Ü. - Haşhaş, S. (2020). Müzik nedir ve hayatımızın neresindedir. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 6 (2), 196-202.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15), 170-189.
- Kıroğlu, K. - Elma, C. (2009). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem A.
- Odabaşı, F. (2006). Dil-kültür bağlamında müzik dili ve bunun sosyal bütünleşmedeki yeri. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14, 237-258.
- Paşaoğlu, S. (2009). Müzik kültüründe sözlü ve yazılı aktarım. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2), 143-159.
- Şen, Ü. S. (2014). Müzik öğretmeni adaylarının müzik estetiğine ilişkin algıları. *İDİL*, 3 (13), 1-24.
- Topalak, Ş. (2020). MEB Anadolu liseleri öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan müzik eserlerinin konu analizi. *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Education & Literature Journal*, 13, 43-61.
- Toptaş, B. - Güler, E. (2016). İlk ve orta öğretim müzik kitaplarında türk halk müziği eserlerinin içerik analizi. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 2 (1), 1-20.
- Uçan, A. (1996). *İnsan ve müzik insan ve sanat eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi.
- Uçan, A. (2005). *Müzik eğitimi temel kavramlar- ilkeler- yaklaşımlar ve Türkiye'deki durum (3. Basım)*. Ankara: Önder Mabaacılık Ltd. Şti.
- Ünlü, İ. (2012). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kültür algılarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 77-92.

Elektronik Kaynaklar

- MEB, (2018a). Eurydice (Avrupa Eğitim Bilgi Ağı), Türkiye". http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_Sistemi_2018/Tes_2_018.pdf (Erişim: 12.02.2021).
- MEB, (2018 b). Müzik dersi öğretim programı". <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201821152226520-9-12->

[M%C3%BCzik%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%2020180121.pdf](#) (Erişim: 20.02.2021).

URL-1: "TDK" <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 20.02.2021)

Yöndem, S. - Uçar, M. C. (2009). Evrensel değerler arasında yer alan barış temasının Türk okul çocuk şarkı sözlerine yansıması", https://www.researchgate.net/profile/Sadik_Yoendem/publication/321162449 (Erişim: 04.12.2020).

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiđi Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / *The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*